

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

FELSEFE 10

Ünite

FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ

Konu

- VARLIK FELSEFESİNİN KONUSU VE PROBLEMLERİ
- VARLIĞIN HAKİKATI VE BİLGİSİ
- VARLIĞIN MAHİYETİ
- EVRENDE AMAÇLILIK

OGM
MATERYAL

3.
SAYI

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

'Bütün bu varlıklar niçin ve nasıl var olmuşlardır?' sorusu ilkçağlardan günümüze hep sorulagelmıştır. Varlık felsefesi Ontoloji de buna benzer soruları soran bir felsefe dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Varlık felsefesi, genel ve bütüncül olarak her türlü varlığı sorgular. Varlık nedir?, Gerçekten bir şey var mıdır?, Varlığın mahiyeti nedir?, Evrende amaçlılık var mıdır? gibi sorular varlık felsefesinin en temel sorularıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

2

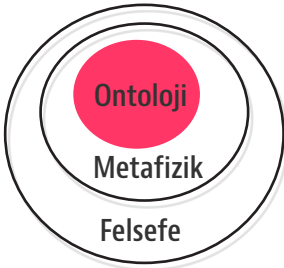
Bilim ile felsefenin varlığa bakışları farklıdır. Her bilim dalı varlığı kendi alanına göre ele alırken, felsefe bir bütün olarak 'varlık' konusuna yönelir. Bilimler, varlığın var olup olmadığını tartışmaz. Ancak felsefe, 'varlık var mıdır?' sorusunu sorar. Matematik ve Mantık hariç bilimler somut ve olgusal alanı ele alır. Felsefe ise olgusal, olgusal olmayan, somut ve soyut tüm varlık alanı ile ilgilidir. Bilimler, deney gözlem aracılığı ile tekrarlanabilen genel bilgilere ulaşmaya çalışır. Felsefe ise akıl yürütme, görüş oluşturma ve temellendirme yoluyla bilgiye ulaşmaya çalışır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

3

Metafiziğin sözcük anlamı "fizik ötesi"dir. Bilimlerin yaptığı gibi varlığın bir bölümünü, bir yönünü değil, varlığın ilkelerini araştıran bir alandır. Varlığın kökeni nedir? Evrende bir amaçlılık var mıdır? gibi soruların yanı sıra; Tanrı, ruh, ölümsüzlük gibi deney alanını aşan konuları da ele alır.

Ontoloji de metafizik de varlığı inceler ve çoğu zaman bu iki terim eş anlamlı kullanılır. Ancak metafiziğin alanı ontolojiden daha kapsamlıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

4

Varlık felsefesinde iki tür varlıktan bahsedilebilir. Bunlar real (gerçek) varlıklar ve ideal (düşünsel) varlıklardır.

Real (gerçek) varlık

İnsan zihninden bağımsız olan, duyu organları ile algılanabilen, zaman ve mekanda olan varlıklardır.

İdeal (düşünsel) varlık

Dış dünyada yer almayan, duyumsanamayan, insan zihnine bağlı olan varlıklardır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

5

Varlığın olup olmadığı problemi iki başlık altında toplanabilir: Nihilizm (Hiççilik) ve Realizm (Gerçekçilik). Nihilizm, gerçek anlamda 'var' denilebilecek bir varlığın olmadığını savunan akımdır. Bu görüşü savunanlar, varlığın var olup olmadığı konusunda kesin yargılara ulaşılamayacağını iddia ederler. Varlık konusunda nihilist görüşleri, İlk Çağ Sofist filozoflarından Gorgias'ta ve Taoculuk akımında görmekteyiz.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

6

Varlık felsefesinin temel problemlerinden varlığın niceliği sorunu varlığın kaç tözden meydana geldiği ile ilgilidir. Töz, bütün varlıkların, değişimlerin, oluşumların temelinde olan ancak kendisi başka bir şey tarafından meydana getirilmemiş olandır. Varlıkların temelinde tek bir tözün olduğunu savunan görüşe 'monizm (tekçilik)', varlıkların iki tözden oluştuğunu savunan görüşe 'düalizm (ikicilik)', ikiden fazla tözden meydana geldiğini savunan görüşe de 'plüralizm (çoğulculuk)' denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

7

Monizm (Tekçilik) : Varlık felsefesine yani ontolojiye ilk felsefe de denilebilir çünkü ilk filozoflar varlığın ana maddesi (arkhe) ile ilgilenmiş ve bu konuda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Aşağıda sözü geçen İlk Çağ filozofları tek bir töz kabul ettikleri için bu filozoflara monist, savundukları akıma da monizm denir.

Thales'e göre varlığın özü su

Anaksimenes'e göre hava

Anaksimandros'a göre apeiron (sonsuzluk, sınırsızlık)

Demokritos'a göre atom

Herakleitos'a göre ateştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

8

Düalizm (İkicilik): En önemli temsilcisi Descartes'tır. Ona göre varlık, madde (beden) ve idea (ruh) dır; madde ve ruhun birlikteliğidir. Bunlardan herhangi birisi diğerinden meydana gelmiş olamaz çünkü özellikleri tamamen birbirinden farklıdır. Varlığın iki tözden meydana geldiğini savunduğu için Descartes'a düalist, savunduğu görüşe de düalizm denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

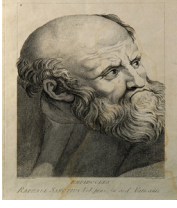
Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

9

Plüralizm (Çoğulculuk): İki den fazla töz olduğunu savunan görüştür. Arkhe (ana madde) sorunu ile ilgilenen İlk Çağ filozofu Empedokles, diğerlerinden farklı olarak varlığı oluşturan birden çok töz olduğunu savunur. Bunlar toprak, hava, su ve ateştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

10

Varlığın değişimi tartışmalarında felsefe tarihinin ilk karşıt fikirlerinin sahipleri olan Herakleitos ve Parmenides'in görüşleri şöyledir:

"Aynı nehirde iki kez yıkanılmaz." ve "Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir." sözleriyle Herakleitos, varlığın durağan değil dinamik bir yapıda olduğunu; sürekli bir değişme ve gelişme yaşandığını kabul eder.

Parmenides'e göre değişim algıların yanıltıcı görünüşüdür. Varlık 'Bir' ve kendisiyle özdeşdir. Var olan var olmayandan gelemez. Bu nedenle yok da olmaz. Ona göre "varlık vardır, var olmayan yoktur."

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

11

İdealizm (Düşüncelilik) : Varlığın somut, maddesel bir yapıda olmadığını; düşünsel, soyut, ideal bir yapıda olduğunu savunan görüştür. Temsilcileri Platon, Aristoteles, Farabi ve Hegel'dir.

Platon'a göre;

- İki ayrı evren vardır. Fenomenler (duyular) evreni ve idealar evreni.
- Fenomenler evreni gelip geçicidir. Duyularımızla algıladığımız evrendir. İdealar evreni, gerçektir. Asıl özler burada bulunur.
- Nesnelere, idealardan pay aldıkları oranda gerçeğe yaklaşırlar.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

12

Aristoteles'e göre;

- Her varlık, madde ve formdan meydana gelir.
- Madde, varlıkların hammaddesidir.
- Form, varlıkların biçimidir, özüdür.
- Ona göre, duyulur dünyadaki her şey form kazanmış maddedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

13

Fârâbî

Ona göre, varlıklar ikiye ayrılır. Zorunlu varlık; var olmak için başka bir şeye ihtiyaç duymayan varlıktır yani Tanrı'dır. Mümkün varlıklar; var oluşları Tanrı'ya bağlı olan varlıklardır. Yaratılanların tümü mümkün varlıktır.

Hegel

Evrendeki tüm varlıklar, 'geist' (evrensel tin) in bir açılımıdır. Her şey 'geist'in diyalektik hareketi ile oluşmuştur.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

14

Materyalizm (Maddecilik): "Varlık düşünsel tözden değil, maddi tözden meydana gelmiştir. Her şey maddedir." görüşüdür. Bu konuyla ilgili materyalist bazı filozofların görüşleri şöyledir:

Demokritos

- Evrendeki her şey atomlardan meydana gelmiştir.
- Atomlar nitelik olarak aynı nicelik olarak birbirlerinden farklıdır.

T. Hobbes

- Evrende cisimsel olmayan hiçbir şey yoktur.

La Mettrie

- Evrendeki her şey gibi insan da maddi bir varlıktır.
- İnsanın manevi bir varlık olduğunun düşünülmesinin sebebi, insanın diğer varlıklardan daha karmaşık bir yapıya sahip olmasıdır.

K. Marx

- Her şey maddeden oluşmuştur.
- Basit madde, değişip dönüşerek daha karmaşık maddeleri meydana getirmektedir.
- Bu dönüşüm, tez-antitez-sentez şeklinde ilerleyen dinamik bir diyalektik süreçtir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

15

Fenomenalizm, varlığın mahiyeti tartışmalarındaki bir başka görüştür. Buna göre ne türden olursa olsun varlığın özü bilinemez. Ancak fenomenlerin (görüngülerin) bilinmesi mümkündür. Bu görüşün temsilcilerinden Edmund Husserl'e göre varlık fenomen cinsindedir. Fenomen, insan bilincinin oluşturduğu varlıktır. İnsan bilinci bu nesnelere hareketle fenomenlerin özüne ulaşabilir. Bunun için nesneye dair tüm bilgilerin, ön yargıların paranteze alınması gerekir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

16

Varoluşçuluk, çağdaş felsefedeki 'öz' tartışmalarında yerini alır. Temsilcisi J. P. Sartre'a göre 'Varoluş özden önce gelir.' İnsan önce var olur sonra özünü kendisi oluşturur. İnsanın doğuştan getirdiği bir yazgısı yoktur. Dolayısıyla insan tamamen özgürdür. Özgür olduğu için de davranışlarının sorumluluğu kendisine aittir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

17

Evrende amaçlılık var mıdır? sorusuna nihilistler 'hayır' cevabını verir. 'Varlık yoktur' diyen nihilistler, evrende herhangi bir düzenin olamayacağını savunurlar. Materyalizm görüşü de evrende mekanik bir düzenin olduğunu, varlıkların varoluşlarının tanrısal veya ruhsal bir amacının olmadığını savunur. Öte yandan evrenin tinsel bir amacı olduğunu savunan idealizm görüşündeki Platon'a göre hiçbir düzen rastgele olamaz. Fârâbî'ye göre ise 'Düzen' Tanrı'nın sıfatlarının tecellisidir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0-22

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

23-27

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

28-34

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

4.
maddenin
konu özeti

Diğer
maddelerin
konu özeti

Eşleştirme

Kutucukların içindeki açıklamaları sayfanın sağ tarafında yer alan kavramlarla eşleştirip uygun olan harfleri kutucukların yanındaki yuvarlağın içine yazınız

1	İkicilik olarak da adlandırılan, varlığın hem madde hem de düşüncenin ürünü olduğunu savunan görüştür.	☐	İdealizm	A
2	Duyularımızla algılayamadığımız varlıkların nedenlerini ve temellerini araştıran felsefe alanıdır. Varlık, Tanrı, beden, zihin, zaman, mekân, nedensellik, özdeşlik gibi konuları soruşturan temel felsefe disiplini dir.	☐	Materyalizm	B
3	Varlığı duyumsanabilen, dış dünyada var olan varlıklardır. Zaman ve mekân içinde yer alan dış nesnel gerçekliktir. Bunlar beş duyu ile algılanıp kavranırlar. Var olmak için bizim onları düşünüyor olmamıza ihtiyaçları yoktur.	☐	Düalizm	C
4	Varlıkbilim. Var olanın varlığı ve genel var olma ilkeleri üzerine kullanılan kavram. Bir bütün olarak 'varlık'ı ele alan ve var olanların en temel niteliklerini inceleyen felsefe dalıdır.	☐	Fenomenalizm	Ç
5	Varlığın temelinde maddenin olduğu iddiasını taşıyan, insanın düşünmesi de dâhil olmak üzere var olanların maddenin farklı biçimleri olduğunu kabul eden görüştür.	☐	Varoluşçuluk	D
6	Varlığın ne tür olursa olsun özünün bilinemeyeceğini, varlığın özünün değil görüngülerin bilinmesinin mümkün olduğunu savunan görüştür.	☐	Arke	E
7	Varlığı idea olarak ele alan, varlıklarda duyularla algılanamayan bir özün olduğunu savunan görüştür.	☐	Ontoloji	F
8	Duyu organlarınca algılanmayan ancak akıl yoluyla kavranabilen, belli bir zaman ve mekân içinde bulunmayan varlıklardır. Bundan dolayı ne değişir ne de oluş içinde bulunur. Bunun sonucu olarak da meydana gelmez, değişmez, başka bir şekilde girmez.	☐	Metafizik	G
9	Varlığın ilk maddesinin ne olduğu; ilk neden, ilk ilke olarak isimlendirilmiştir. İlk neden, her şeyin ondan çıktığı ve her şeyin temelini belirleyendir.	☐	İdeal Varlık	H
10	Gerçek arayışı, insani bir çabadır ve insan, gerçekliği ilk önce kendinde aramalıdır. Varlığın yani insanın özü belirlenmemiştir. İnsan, eylem ve özgür seçimleriyle özünü oluşturmaktadır görüşünün adıdır.	☐	Real Varlık	I

Boşluk Doldurma

Aşağıda karışık olarak verilen kelime ya da kelime gruplarını uygun olan boşluklara yazınız.

Realizm

Arkhe

Herakleitos

Platon

Materyalizm

Varoluşçuluk

İdealizm

İlk felsefe

Real varlık

Töz

Nihilizm

Parmenides

İdeal varlık

1. Felsefe insanın evrende olup bitenleri merak etmesi ve sorgulaması ile başlamıştır. Bu merak ve sorgulama ile varlığa düşünsel bir yöneliş söz konusu olmuştur. Felsefenin ortaya çıkışındaki temel problemin varlık olması varlık felsefesinin olarak görülmesine neden olmuştur.
2. Felsefe ilk ortaya çıktığında doğa filozofları olarak bilinen düşünürler tarafından doğanın ilk ve temel unsurunun ne olduğu sorgulanmaya başlamıştır. Varlığın ilk nedeni, ana maddesi ve başlangıcı ile ilgili görüşler tartışmalarını ortaya çıkarmıştır.
3.bir varlığı o varlık yapan şey, varlığın değişmeden kalan özü şeklinde tanımlanabilir.
4. Varlık felsefesindeki en temel problemlerden biri, varlığın var olup olmadığı ile ilgilidir. Varlığın var olmadığını savunan, bu konuda kesin bir yargıya varılamayacağını ileri süren görüş genel olarak olarak adlandırılır.
5. Varlığın var olup olmadığı konusunda, varlığın real veya ideal olarak var olduğunu savunan görüş genel olarak olarak adlandırılır.
6. Varlık felsefesinde varlığın duyularla algılanamayacağını, yalnızca akıl ya da sezgi ile kavranabilecek bir özü olduğunu savunan görüş olarak adlandırılır.
7. Varlık felsefesinde var olanların tümünün maddesel bir nitelik taşıdığını, varlığın temelinde madde olduğunu savunan görüş dir.
8. Belli bir zaman ve mekan içerisinde bulunan, meydana gelen, değişime uğrayan ve başka şekillere giren varlık türü tır.
9. 'Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.' yargısıyla her şeyin bir oluş yani değişim içerisinde olduğunu, olduğu gibi kalan hiçbir şeyin olmadığını savunan filozoftur.
10. 'Varlık vardır, yokluk yoktur' ilkesini temele alan, varlığın çokluk gibi görünse de 'Bir olan' olduğunu savunan düşünür tir.

Aşağıda yer alan çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Felsefe öğretmeni öğrencilerine Uludağ ile Kafdağı arasındaki farkı sorar. Öğrencilerden birisi söz isteyerek "Uludağ'ın var olduğunu herkes kabul ederken; Kafdağı'nın yalnızca masallarda olduğunu" ifade eder. Öğretmen de öğrencinin cevabına ek olarak "Kafdağı'nın yalnızca düşüncede var olduğunu" belirtir.

Parçada örneklendirilen gerçek ve düşünsel varlık kavramları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlış bir çıkarımdır?

- A) Düşünsel varlığın zorunlu olarak nesnel dünyada var olması gerekmektedir.
- B) Nesnel dünyadaki her varlık gerçek ve somut olarak vardır.
- C) Gerçek varlık zaman ve mekân içinde yer alan nesnel gerçekliktir.
- D) Düşünsel varlıklar nesnel gerçekler gibi somut olarak vardır.
- E) Düşünsel varlık zamanda ve mekânda yer almayabilir.

2.

-Farabi'ye göre evrendeki düzen, Tanrı'nın sıfatlarının bir tecellisidir. Dolayısıyla evren Tanrı kaynaklı bir düzenin sonucudur.

-Kant'a göre her yerde bir nedenler, amaçlar ve araçlar zinciri söz konusudur. Etrafımızda oluşta ve bozuluştta göze çarpan kurallılık, hiç bir şeyin bu duruma kendiliğinden gelmediğinin göstergesidir.

Bu iki filozof ile ilgili verilen açıklamalar aşağıdaki sorulardan hangisine bir cevap niteliği taşır?

- A) Varlığın temel niteliği nedir?
- B) Evrende bir amaç var mıdır?
- C) Varlık var mıdır?
- D) Varlık bir midir, çok mudur?
- E) Evren sonlu mudur, sonsuz mudur?

3. 'Varlık' tüm var olanları kapsayan en geniş felsefi kavram olarak ele alınır. Tüm var olanlar ise düşünülebilir her şeyin toplamıdır. Ne türden olursa olsun düşünceye konu olan her şey bir var olandır. Tepegöz gibi imgesel bir şeyden 5 sayısına ve Ağrı Dağı'na kadar her türden verilebilecek örnekler bir var olandır. Bu bağlamda felsefe tarihinin ilk sorusu tüm var olanların kökeninin ne olduğu sorusudur. Ne var ki, varlığın kökenine ve yapısına ilişkin açıklamalar yalnızca felsefeden gelmez. Başka açıklama denemeleri mitlerde görülür. Deyim yerindeyse varlığın kökeni sorunu felsefi düşüncenin, mitolojik düşünceden edindiği mirastır. Bu tutumun gerisinde ise insanın akıllı bir varlık olarak yeryüzünde bulunduğu her dönemde çevresinde olup bitenleri anlamak, yorumlamak ve bir kökene bağlamak isteği yer alır. Mitolojilerin kaynağı insanın bu arayışıdır.

Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisine dair bir açıklama yapılmamıştır?

- A) Bir şeyin varlık olarak nitelenmesi için gerekli şartlar nelerdir?
- B) Felsefe tarihinde ilk soru nedir?
- C) Varlığın kökenine yönelik açıklamalar felsefe dışında hangi alanlarda ele alınır?
- D) Varlığın kökenine yönelik sorgulamalar insanın hangi yetisi ile ilişkilidir?
- E) Felsefeyi mitolojiden ayıran yönler nelerdir?

4. Aşağıdaki yargılardan hangisi bilim ve felsefenin varlığı ele alış tarzını yansıtmamaktadır?

- A) Bilime göre varlık olgusaldır.
- B) Felsefe varlığı bir bütün olarak ele alır.
- C) Felsefe sadece ideal varlığı inceler.
- D) Bilim varlığa determinist açıdan bakar.
- E) Bilimler yöntemlerine göre varlığı parçalara ayırır.

5.

- Ben nasıl var oldum?
- Evrende amaçlılık var mıdır?
- Görünenlerin arkasında görünmeyen bir düzen var mı?
- Bu karmaşık ve dağınık görünen evren daha yalın ögelere indirgenebilir mi?

Verilen sorular aşağıdaki alanlardan hangisine yöneliktir?

- A) Metafizik
- B) Siyaset
- C) Epistemoloji
- D) Estetik
- E) Etik

6. Descartes'a göre ruhun öz niteliği düşünmedir. Maddenin temel niteliği yer kaplamadır. Ruh ile madde birbirinden özce farklı olan ve birbiriyle uzlaşamayan iki cevherdir.

Buna göre Descartes'ın düalizmi ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Maddenin öz niteliği düşüncedir.
- B) Ruh-madde aynı niteliklere sahiptir.
- C) Asıl varlık ruhtur.
- D) Maddenin varlığı ruha bağlıdır.
- E) Varlığın ruh ve madde olarak iki farklı yönü vardır.

7. "Var olan" denilince, yalnızca beş duyu organımızla algıladıklarımız akla gelmemelidir. Atomdan galaksilere, ruhtan Anka Kuşu'na dek pek çok örnek gerçek dünyada yahut zihinde ayrı bir varlık alanına karşılık gelmektedir.

Bu açıklamada varlık tarzları hakkında anlatılmak istenen temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olgusaldır.
- B) Fenomendir.
- C) Maddedir.
- D) Hem gerçek hem ideadır.
- E) Hem değişen hem değişmeyendir.

8. Yeşim Öğretmen derste öğrencilere felsefenin ortaya çıkışındaki temel problemin varlık konusu olduğunu, onun da ilk felsefe olarak nitelendirildiğini ifade etmiştir. Öğretmen ilk felsefenin var olanın nitelikleri, oluşu, özü ve değişimi gibi problemleri ele aldığını vurgulamıştır. Devamında ise doğa filozoflarının ilk neden (arkhe) tartışmalarını anlatmıştır.

Buna göre Yeşim Öğretmen'in derste ele aldığı konu başlığı olan soru aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlık türlerinin farklılıkları nedir?
- B) Metafizik ile ontoloji arasındaki fark nedir?
- C) Evrende bir amaçlılık var mıdır?
- D) Arkhe nedir?
- E) Varlık felsefesinin konusu ve problemleri nelerdir?

Aşağıda yer alan metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Var Olana İlişkin Bir Araştırma

En önde gelen metafizik tanımı, onu “var olana ilişkin rasyonel ve kavramsal bir araştırma” olarak tanımlar. Kökleri esas itibarıyla Aristoteles’e kadar geri giden söz konusu metafizik anlayışında araştırma temelde, “var olmak için kendisinden başka hiçbir şeye ihtiyaç duymayan varlık olarak tanımlanmış olan” töz kavramı üzerinden yürütülür. Metafizikçi bir “töz metafiziği”nin belirlediği bu genel bağlamda; töz, nitelik ve ilişki gibi birbirleriyle yakından ilintili olan kavramlara dayanırken; tözün birinci dereceden bir varlığı, buna mukabil nitelik ve ilişkilerin ancak bağımlı bir varoluşa sahip olabilme anlamında ikinci dereceden bir varlığı olduğunu öne sürer. O, işte bu çerçevede içinde bir tözün her ne kadar niteliklere sahip olup, başka tözlerle ilişki içinde bulunsa dahi, yalnızca tözsel olanın gerçekten var olduğunu ima eder.

Buradaki esas güçlük, hiçbir niteliğin töz olmadan var olamamasıyla ilgili bir güçlüktür; başka bir deyişle, nitelikler bir takım nitelikleri olan ve belli ilişkiler içinde bulunan bir şey türü olma anlamında töz olmadığı takdirde, var ya da gerçek olamazlar. Söz gelimi, bir töz olarak ağaç olmadıkça ağacın nitelikleri de var olmaz. Metafizikçiler, bu yüzden Platon’dan beri tözlere kendinden-kaim varlıklar adını verirken, tözlerin bağımsız ve gerçek bir varoluşa sahip olmalarını, oysa nitelik ve ilişkilerin töz olmadan var olamamak anlamında bağımsız bir varoluştan yoksun olmalarını anlatmak istemişlerdir.

Fakat bu resmin sadece bir yönüdür; aynı durum töz için de geçerlidir. Zira ilişki ve niteliklerinden soyulduğu zaman ağaç da var olamaz. Buradan çıkan sonuç, tözlerin nitelik ve ilişkilerinden daha fazla birinci dereceden varlıklar olmadıklarıdır; birincisi olmadan ikinciler olamaz, fakat aynı şekilde ikinciler olmadan da, birincisi var olamaz.

Ahmet Cevizci’nin Felsefeye Giriş adlı eserinden alıntılanmıştır.

1- Var olana ilişkin rasyonel ve kavramsal araştırma; neden metafizik olarak tanımlanır?

2- Metinde Töz’ ün birinci dereceden varlık olamayışından yola çıkarak siz de farklı bir argümanla bu görüşü destekleyiniz.

3- Töz kavramı üzerinden yürütülen tartışmaya ne tür bir katkı sunabilirsiniz?

Aşağıda yönetmenliğini Peter Weir'in yaptığı "Truman Show" isimli filmin konusu ve bazı sahneleriyle ilgili replikler verilmiştir. Metni okuduktan sonra soruları cevaplayınız.

"GERÇEĞE YOLCULUK"

Filmin Konusu

"Truman Show (Trumanın Şov)" adlı sinema eseri felsefi olarak değerlendirilen filmler arasında yer alır. Truman doğduğundan beri "Seahaven (Sihevin)" adlı yerde yaşamakta ve hayatı bir televizyon programında 24 saat canlı yayımlanmaktadır. Truman'ın dışında herkesin aktör olduğu, kameraların gizlendiği devasa bir platoda çekimlerin yapıldığı görülmektedir.

Filmden Bazı Sahneler ve Replikler

(Truman, lise mezuniyeti hazırlıklarında Lauren (Loren) ile tanışır ve birlikte sahilde yürürler.)

Lauren: Burada sana rol yapıyor, yalan söylüyorlar; her şey sahte.

Truman: Lauren ne diyorsun?

Lauren: Benim adım Lauren değil Sylvia.

(Yaşlı adam onlara doğru yaklaşır.)

Truman: Hayır, olduğun yerde kal.

Yaşlı adam: Lauren kızım hadi gidelim.

Lauren: Onu tanımıyorum, (yaşlı adama dönerek) bırak beni.

Truman buradan kaçmalısın.

(Yaşlı adam kızı kolundan tutarak oradan uzaklaşır. Truman'ın sonraki sahnelerde bu konuşmayı ve Lauren'i aklından çıkaramadığı ve onu sürekli düşündüğü görülür. Hafızasında kaldığı kadarıyla Lauren'e benzeyen bir görüntü oluşturmak ister. Dergilerden kadın yüzlerine ait ayrıntıları kesip birleştirerek Lauren'in yüzüne benzer bir görüntü oluşturur. Truman bir gün kimseye haber vermeden evinden ayrılır. Bir tekneye binerek denize açılır. Yönetmen, Truman'ın Seahaven'dan kaçmasını engellemek için yapay fırtınalar oluşturur. Dalgalarla boğuşan ve vazgeçmeyen Truman ilerlemeye devam eder. Sonunda fırtına dinir ve tam kurtulduğunu düşündüğü sırada teknesiyle bir yere çarpar. Truman, teknenin burnunun bir nesneye saplandığını görür. Yakınına gider, ona dokunur, iteler ancak başarısız olur. Zemini takip eder ve bir kapıyla karşılaşır. Etraftan gelen bir sesle ürperir.)

Christof: Truman!

Truman: Ne, ne oldu!

Christof: Konuşabilirsin. Seni duyabilirim.

Truman: Kimsin sen?

Christof: Milyonlara umut, ilham veren bir televizyon şovunun yaratıcısıyım.

Truman: Peki, ben kimim?

Christof: Sen yıldızsın.

(Truman anlamaya çalışır.)

Truman: Hiçbir şey gerçek değil miydi?

Christof: Sen gerçektin. Seni izlemek bu yüzden güzeldi. Dinle beni Truman. Orada (kapının ötesinde), senin için yarattığım dünyada olandan daha fazla gerçek yok. Aynı yalanlar, aynı ikiyüzlülük ama benim dünyamda (Seahaven) korkacak hiçbir şey yok. Seni doğumundan bu tarafa izliyorum. Seni senden bile iyi tanıyorum.

Truman: Ama beynime kamera koyamadın.

Christof: Korkuyorsun. Bu yüzden gidemiyorsun. Seni anlıyorum. Bütün hayatın boyunca yanındaydım. Sen gidemezsin buraya aitsin. Konuş bir şeyler söyle, şu anda milyonlarca insan seni seyrediyor.

Truman: Olur ya belki görüşemeyiz. İyi günler, iyi akşamlar ve iyi geceler.

(Konuşmasını sona erdiren Truman seyircileri selamlar ve kapıdan içeri girer.)

1. Truman'ın Lauren'in görüntüsünü tasarlarken "gerçekliği" nasıl tasavvur ettiğini belirtiniz.

.....

.....

2. Christof, Seahaven'ın gerçekliğine ve kapının öteki tarafındaki gerçekliğe ilişkin neler düşünmektedir?

.....

.....

3. Kierkegaard'a göre insan kendisi adına karar verme veya seçim yapma aşamasında bilinçsiz biçimde korku ve tedirginlik yaşar. Bilinç uyandığında, karar yaşama geçirildiğinde korku ve tedirginlik ortadan kalkar. Böylelikle insan muhteşem bir seçim yaparak özgürlüğünü seçmiş olur, böylece kendini seçmiş ve belirlemiş olur.

Christof'un yanıtlarının Seahaven'ın sahteliği hakkında Truman'ın bilinçlenmesine ve kapıdan geçme kararına etkisi olmuş mudur? Yanıtınızı Kierkegaard'ın konuya yaklaşımına göre değerlendiriniz.

.....

.....

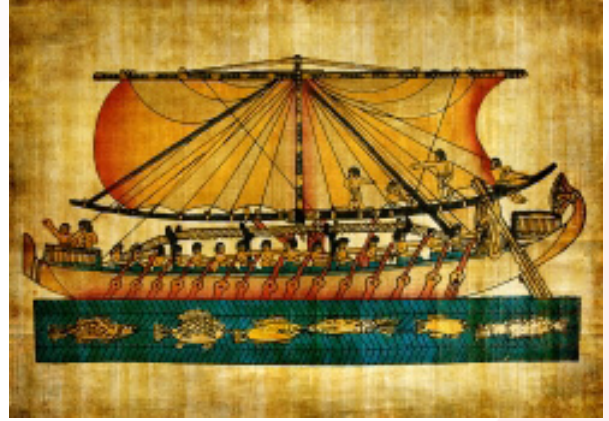

Düşünce deneyleri felsefede önemli problemlerin alanına girmemize ve fikir üretmemize olanak sağlayabilir. Düşünce deneyi, genellikle gerçekleştirilmesi fiziki olarak mümkün olmayan bir durumun tasvir edildiği kavramsal bir model olarak değerlendirilebilir. Düşünce deneylerinin tarihsel açıdan ilk örneklerini Archytas'ın evrenin sınırı konusundaki düşüncelerinde ve ardından Aristoteles'in yer kürenin şekli konusundaki argümanları içerisinde bulabiliriz. [Kaynak: Yardımcı, A. (2020). *Düşünce Deneylerinin Tarihsel Kökeni, Kavramın İlk Kullanımı ve Ernst Mach'ın Düşünce Deneyi. Sosyal Bilimlerde Güncel ve Tarihsel Tartışmalar: Alan Çalışmaları ve Analizleri*,3,51-69. 03.12.2021 tarihinde <https://www.academia.edu/44536501> adresinden erişildi].

Aşağıda yer alan düşünce deneylerini okuyarak soruları cevaplayınız.

Theseus'un Gemisi

Theseus'un gemisi, savaş amacıyla kullanılan ahşap bir gemiydi. Zamanla, geminin bazı kısımlarının onarılması gerekiyordu. Çürümüş tahtalar, tam boyutlu bir tahta ile gerektiğinde değiştirildi. Sonunda, her orijinal tahtanın değiştirildiği bir noktaya ulaşıldı. 17. yüzyıl filozofu Thomas Hobbes bu düşünce deneyine bir ekleme daha yaparak, Theseus'un Gemisi'nden çürüyerek çıkarılan bütün ahşap parçaların tekrar bir araya getirilip bir başka gemi inşa edilebileceğini, yani ikinci bir Theseus'un Gemisi yapılabileceği düşüncesini ortaya attı.

1- Bu gemilere hâlâ Theseus'un Gemisi diyebilir miyiz?

2- Değilse, hangi noktada Theseus'un Gemisi olmaktan çıktı?

3- Kalıcı bir öz var mı? Eğer öyleyse, devam eden varoluş için ne gereklidir?

Platon'un Mağara Alegoris

Platon, "Devlet" adlı eserinin yedinci kitabında bu konudan bahsetmektedir.

Bu benzetmede insanlar bir mağarada başlarını sağa sola ya da geriye oynatamayacak şekilde zincirlenmiştir. Önlerindeki mağara duvarlarından başka bir yeri görememektedir. Arkalarında yanmakta olan bir ateş vardır, ateşin önünden ise ellerinde farklı biçimlerde cisimler taşıyan insanlar geçmektedir. Mağaradakiler, sadece duvara yansıyanları görmekte oldukları için tüm gerçekliği, duvara yansıyan gölgelerden ibaret sanmaktadırlar.

1- Gerçekliğin bileşenleri nelerdir?

2- Gerçekten dünya benim algıladığım, içinde bulunduğum dünya mı? Beceri temelli etkinlikte yer alan Truman Show filmiyle nasıl bağlantı kurarsınız?

Aşağıda yer alan tabloyu inceleyerek soruların doğru cevabına karşılık gelen rakamları işaretleyiniz.

Nihilizm (1)	Ontoloji (2)	Fenomenalizm (3)
Monizm (4)	Materyalizm (5)	Metafizik (6)
Varoluşçuluk (7)	İdealizm (8)	Düalizm (9)
Realizm (10)	Oluş (11)	Plüralizm (12)

1. Yukarıdaki kavramlardan hangisi ya da hangileri varlığın var olup olmadığı ile ilgili birbirine karşıt olan görüşlerdir?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

2. Yukarıdaki kavramlardan hangisi ya da hangileri varlık felsefesi anlamında zaman zaman birbirinin yerine kullanılan kavramlardır?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

3. Yukarıdaki kavramlardan hangisi ya da hangileri varlığın niceliği ile ilgili görüşlerdir?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

4. Yukarıdaki kavramlardan hangisi ya da hangileri varlığın mahiyeti ile ilgili görüşlerdir?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

5. Yukarıdaki kavramlardan hangisi ya da hangileri varlığın iki veya ikiden fazla sayıda olduğunu savunan görüşlerdir?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

6. Yukarıdaki kavramlardan hangisi ya da hangileri varlığın sürekli bir değişim içerisinde olduğunu savunan görüşlerdir?

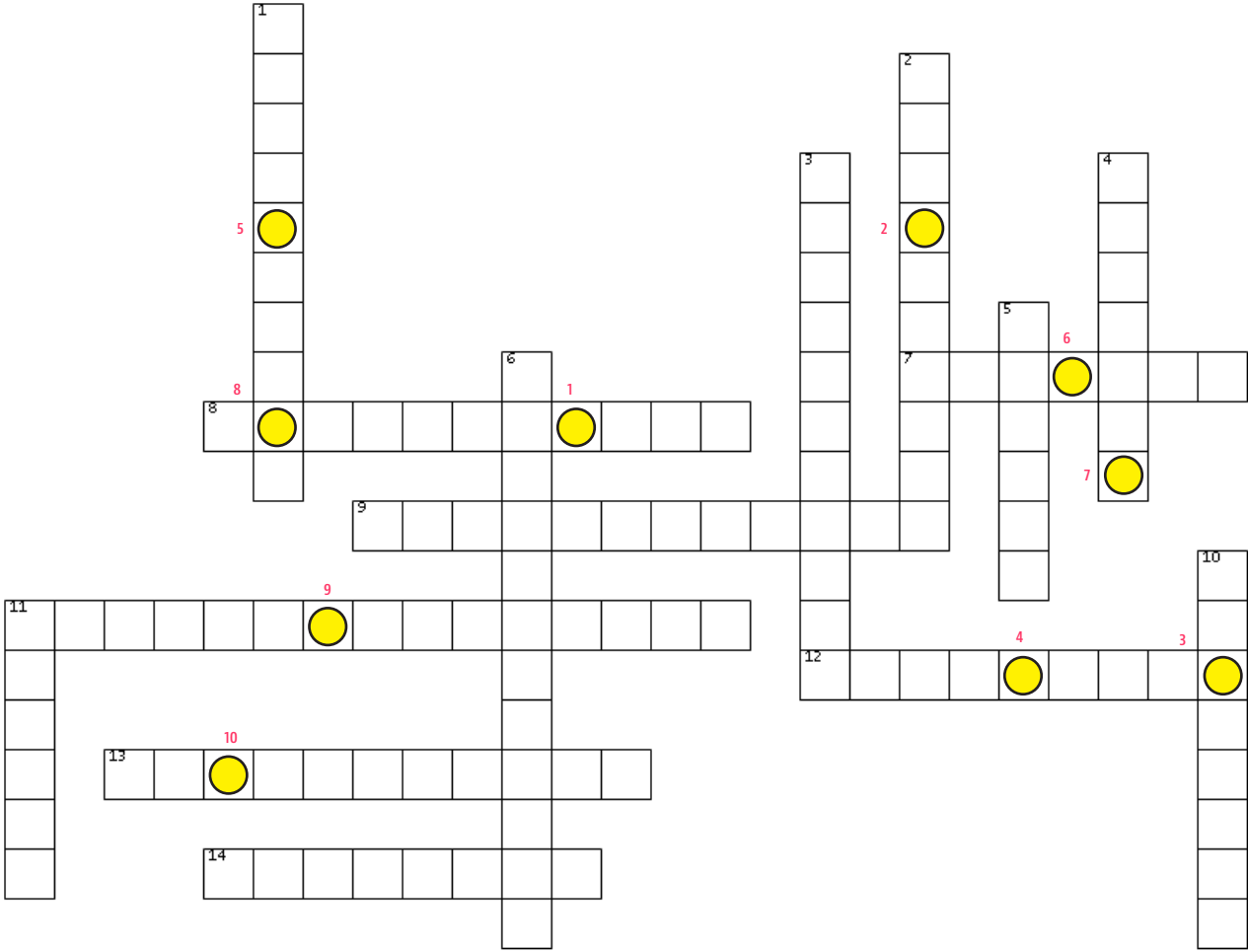
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

7. Yukarıdaki kavramlardan hangisi ya da hangileri duyularla değil akıl ile kavranabilen, bu yönüyle soyut olan varlığı ele alır?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

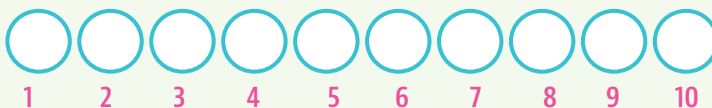
SOLDAN SAĞA

7. 'Varlık vardır' görüşünün genel adı
8. Her şeyin oluş içinde olduğunu ve olduğu gibi kalan hiçbir şeyin olamayacağını dile getiren İlk Çağ filozofu
9. Varlığın yani insanın özünün önceden belirlenmediğini, eylem ve özgür seçimleriyle özünü sonradan oluşturduğunu savunan görüş
11. Varlığın var olup olmadığını, eğer varsa mahiyetini, nicelik ve niteliğini sorgulayan felsefe disiplini
12. Varlık, Tanrı, beden, zihin, zaman, mekân, nedensellik, özdeşlik gibi konuları soruşturan temel felsefe disiplini
13. İnsan zihninde var olan, dış dünyada var olmayan varlıklar
14. Varlığın var olup olmadığını kesin olarak bilmeyeceğini savunan görüş

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Varlığın bir ve kendisiyle özdeş olduğu savından hareketle varlıkta değişimin olmadığını savunan İlk Çağ filozofu
2. Varlığı duyumsanabilen, dış dünyada var olan varlıklar
3. Varlığın temelinde maddenin bulunduğunu, var olanların maddenin farklı biçimleri olduğunu iddia eden görüş
4. 'Varlık' sadece dilde bir anlamı işaret eder, gerçek bir karşılığı yoktur, görüşünü savunan Sofist İlk Çağ filozofu
5. Var olanların, yok olanların isimlendirilmesiyle oluştuğunu, bundan dolayı varlığın özünün yokluk olduğunu söyleyen Taoculuğun kurucusu filozof
6. Varlığın özünün değil görüngülerin bilinmesinin mümkün olduğunu savunan felsefi akım
10. Varlıkların, evrendeki fizik yasalarının sonucu olarak şekillendiğini iddia eden görüş
11. Felsefede metafiziğin ve ontolojinin ilgi alanına giren zihnin ulaşabildiği en genel kavram

ANAHTAR KELİME

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden doğru kelimeyi bularak kutucukların içine yazınız. Renkli harflerden yola çıkarak anahtar cümleyi bularak yazınız.

1. Varlık felsefesi

LEEFLSİKEF

2. Fizik ötesi

TİİZEAFMK

3. Düalist filozof

AETSDCRSE

4. Hiççilik

LZİMNIHİ

5. Varlığın ana maddesi

RKHEA

6. Karşıt güçlerin yasası

SGOLO

7. Fikir, düşünce

İAED

8. İkicilik

ZAÜMLDİ

9. Maddecilik

ZMELRYİMAAT

10. Süreç felsefesi

ULOŞ

11. İnançsal

LKJTEOİO

12. Evren bilim

ZLMKOOİOJ

13. Dört neden ilkesini savunan filozof

ESSTREAOTİL

14. Varoluşu için kendisinden başka bir gereksinim duymayan şey

ZÖT

15. Çoğulculuk

MÜLPRZLAİ

16. Tekçilik

MZNMİ

17. Biçim

RMOF

18. Varlık felsefesi

NOJOİLOT

ANAHTAR CÜMLE

V				I	
1	2	3	4		

5	6	7	8	9	10	11	12												

Aşağıda yer alan anahtar kelimeyi, yasak kelimeleri kullanmadan açıklayınız. Kelimeyle ilgili felsefi soru ya da sorular oluşturunuz.

Anahtar Kelime

Arkhe

Yasak Kelimeler

- İlk neden
- Varlık
- Ana Madde

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

Anahtar Kelime

Ontoloji

Yasak Kelimeler

- Metafizik
- İdeal varlık
- Real varlık

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

Anahtar Kelime

İdealizm

Yasak Kelimeler

- İdea
- Akıl
- Sezgi

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

CEVAP ANAHTARI

EŞLEŞTİRME

1. C
2. G
3. I
4. F
5. B
6. Ç
7. A
8. H
9. E
10. D

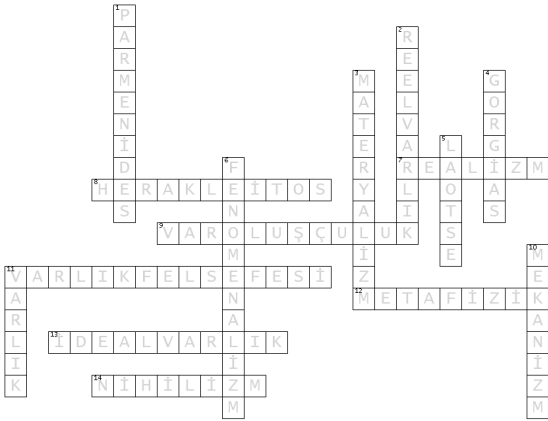
BOŞLUK DOLDURMA

1. İlk felsefe
2. Arkhe
3. Töz
4. Nihilizm
5. Realizm
6. İdealizm
7. Materyalizm
8. Real varlık
9. Herakleitos
10. Parmenides

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. D
2. B
3. E
4. C
5. A
6. E
7. D
8. E

BİL-BUL-ÇÖZ

Anahtar Kelime: İLK FELSEFE

KELİME AVI

1. İlk Felsefe
2. Metafizik
3. Descartes
4. Nihilizm
5. Arkhe
6. Logos
7. İdea
8. Düalizm
9. Materyalizm
10. Oluş
11. Teolojik
12. Kozmoloji
13. Aristoteles
14. Töz
15. Plüralizm
16. Monizm
17. Form
18. Ontoloji

Anahtar Cümle: VARLIK MADDEDİR

AÇIK UÇLU

1. Töz, nitelik ve ilişki gibi birbirleriyle yakından ilintili kavramlara dayanmaktadır. Ancak tözün niteliksel anlamda varlığı da kavramsal ve rasyonel temele dayanmaktadır. Metafizik kelimesinin 'fizik ötesi' anlamına gelmesi de onun kavramsal ve rasyonel olarak ele alınması ve bu şekilde tanımlanmasına yol açmıştır denilebilir.
2. Tözlerin nitelik ve ilişkilerinden, birbirine bağlı olmalarından ya da oluş ve bozuluşlarından yola çıkarak görüşlerinizi desteklemeniz beklenmektedir.
3. Cevabınızı oluştururken töz ve metafizik kavramlarını araştırmanız ve metinle bağlantılı olarak ifade etmeniz beklenmektedir.

BECERİ TEMELLİ

1. Lauren'e ilişkin izlenimleri hatırlar ve onun yüzüne ait imgeleri zihnine çağırır. Masadaki fotolar arasından imgelere karşılık gelenleri seçer ve onları bir araya getirerek bütün oluşturmaya çalışır. Bununla Lauren'in gerçek varlığına çok benzeyen bir tasarım ortaya çıkarır.
2. Christof, Truman'ın ve Seahaven'daki dünyanın yeteri kadar gerçek olduğunu düşünmektedir. Gerçekliğin sahte ve gerçekle bir arada olduğunu hatta sahte, yalan ve ikiyüzlülüğün gerçeğin birer yüzü olduğunu, Seahaven ve kapının öteki tarafındaki gerçekliğin doğru, tam ve pürüzsüz olmadığını belirtmektedir.
3. Açıklama ve repliklerden Truman'ın kapının önünde kararsızlık, tereddüt ve korku yaşadığı anlaşılmaktadır. Onun yaşadığı varoluşsal bir korkudur. Christof ile diyalogunda Seahaven'ın sahteliği hakkında bilinç kazanır ve kapının ötesine olan merakı artar. Cesaretini toplayarak atılım yapar kapının ötesine geçer. İradesini kullanır. Seahaven'den ayrılıp ayrılmama, kapının ötesine geçip geçmeme konusunda kendi seçimini yapar. Bununla kendi hakikatini yaşamayı seçer, kendini belirler ve çabalarının sonucunda özgürlüğünü elde eder.

DÜŞÜNCE DENEYLERİ

Burada yer alan soruları özellikle varlık felsefesi açısından değerlendirmeniz ve görüşlerinizi temellendirmeniz beklenmektedir.

YAPILANDIRILMIŞ GRİD

1-(1, 10) 2-(2, 6) 3-(4, 9, 12) 4-(3, 5, 7, 8, 11) 5-(9, 12) 6-(11) 7-(6, 8)

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>